

KURT VONNEGUT

11. 11. 1922 – 11. 4. 2007

„V životě si nemůžeme být nikdy jisti tím, co je fantazie a co je skutečnost.“ (Kurt Vonnegut)

Americký spisovatel Kurt Vonnegut se narodil 11. listopadu 1922 v Indianapolis, ve státě Indiana, v prominentní rodině pocházející z Německa. Byl synem a vnukem indianapoliských architektů firmy Vonnegut & Bohn (jeho dědeček byl prvním architektem s koncesí v Indianapolis). Rodiče hodlali chlapce poslat do soukromé školy, během Velké krize se však rozplynulo matčino jmění a otec architekt přišel o práci, Kurt proto navštěvoval státní školu. Během studia na Shortridgeské střední škole v Indianapolis se Kurt Vonnegut stal editorem The Daily Echo, vůbec prvního středoškolského deníku v Americe. V letech 1940–1942 studoval biochemii na Cornellově univerzitě, kde se stejně jako jeho otec stal členem spolku Delta Upsilon. Působil také jako editor studentských novin The Cornell Daily Sun. V té době nastoupil do armády (k Pěšímu průzkumnému praporu), která ho poté poslala studovat strojní inženýrství na Carnegieho technický institut v Pittsburghu a na univerzitu v Tennessee.

Za 2. světové války se Kurt Vonnegut jako voják americké armády účastnil bojů v Ardenách. Zatímco bojoval v zámoří, jeho matka Edith S. (Lieber) Vonnegut spáchala 14. května 1944, na Den matek, sebevraždu – předávkovala se prášky na spaní. To bylo jedno ze dvou Vonnegutových válečných traumat, která ho pronásledovala až do konce života. To druhé přišlo záhy. V zimě roku 1944 se Vonnegut jako desátník 106. pěší divize ocitnul odříznut od zbytku jednotky. Po několikadenním bloudění za nepřátelskou linií ho 14. prosince zajaly jednotky wehrmachtu a převezly do Drážďan, kde se stal svědkem ničivého bombardování města Královským letectvem (RAF). Vonnegut byl jedním ze sedmi amerických válečných zajatců, kteří bombardování přežili v podzemním krytu místních jatek. Játka za války sloužila jako zajatecký tábor, tady byl Vonnegut nasazen na nucené práce. „*Naprostá destrukce*“, vzpomíná Vonnegut, „*nesmírné krveprolití*.“ Od Němců dostal za úkol nosit těla do masových hrobů. „*K pohřbení tam ale bylo až příliš mnoho těl. Nacisti tam proto namísto toho poslali jednotky s plamenomety. Ostatky všech civilistů byly spáleny na popel*.“ Zbytečné povraždění tisíců civilistů otřásl jeho vírou v lidstvo a v racionalitu světa. Tyto zkušenosti se po řadě let odrazily v jeho knize *Játka č. 5* (1969), jsou ale námětem nejméně dalších šesti jeho knih. Vonneguta osvobodily jednotky Rudé armády v květnu 1945. Po návratu do Ameriky byl odměněn Purpurovým srdcem, jak sám řekl, za „*směšně zanedbatelné zranění*“. V *Časotřesení* (1997) později napsal, že dostal řád za omrzliny.

V roce 1945 se Vonnegut oženil s Jane Marie Cox, svou láskou z dětství. Rozvedli se sice až v roce 1979, už od roku 1970 ale žil Vonnegut s fotografkou Jill Krementz, která se později stala jeho druhou ženou. Z prvního manželství měl tři děti, Marka, Edith a Nanette. V roce 1958 adoptoval děti

své sestry Alice poté, kdy během jednoho týdne přišly o oba rodiče – o dva dny dříve, než zemřela Alice ve věku jedenačtyřiceti let na rakovinu, jejich otec tragicky zahynul ve vlaku, který se zřítil z otevřeného padacího mostu. Ke svým třem vlastním dětem tak Kurt Vonnegut přijal tři sestřiny kluky, Jamese, Stevena a Kurta Adamse, i s jejich dvěma psy. S Jill Krementz pak ještě v roce 1982 adoptovali dceru Lily.

Po válce Vonnegut krátce pracoval jako pouliční reportér pro zpravodajskou agenturu City News Bureau of Chicago a přitom studoval antropologii na Chicagské univerzitě. Hlavní teze jeho diplomové práce nazvané *Kolísání mezi Dobrem a Zlem v prostých příbězích* vedení katedry kvůli neprofesionalitě odmítlo (univerzita později přijala jako diplomovou práci knihu *Kolíbka* (1963), s odvoláním na její antropologický obsah, a v roce 1971 mu udělila magisterský titul). Když Vonnegutovy naděje na akademický titul vzaly za své, přijal místo tiskového mluvčího společnosti General Electric v Schenectady, stát New York, v níž své pokusy s jodidem stříbrným podnikal jeho starší bratr Bernard, a kromě reklamních chvalozpěvů začal psát povídky. Cesta k respektu ovšem nebyla jednoduchá. Vonnegut se musel prokousat bídou 50. let, v nichž si na živobytí přivydělával vyučováním angličtiny po internátech, psaním letáků a prodejem saabů (ty v knihách dost pomluvil – kvůli tomu mu prý Švédové nikdy nechtěli dát Nobelovu cenu za literaturu). Se střídavými úspěchy posílal od roku 1949 své povídky do nejrůznějších časopisů (např. The Saturday Evening Post, Ladies Home Journal). Psal po nocích a o víkendech, ve dne pracoval pro General Electric. Psal kvůli penězům, protože jich pro rodinu potřeboval víc, než kolik mu jich byli ve firmě ochotni dávat (s pomocí literárních agentů, kteří mu ušetrili několik rad na vyladění textů, „*jsem prodal jednu, pak druhou a nakonec i třetí a dostal za ně víc peněz, než za celý rok v General Electric*“). Na vážnou literární scénu pronikl cestou kulturního undergroundu prostřednictvím paperbackově vydávaných knížek. Jeho první publikovanou prací byl *Report on the Barnhouse Effect*, který se objevil v prestižním časopise Collier's v roce 1950. Nakonec rezignoval na kariéru ve světě průmyslu, byznysu a vědeckého výzkumu a rozhodl se věnovat výhradně literatuře.

Několik Vonnegutových povídek bylo vydáno v sci-fi časopisech a jeho neutuchající zájem o dopad technologií na lidstvo vedl některé kritiky k zaškatulkování Vonneguta jako autora science fiction. On sám ale toto označení odmítal. Svou příslušnost k vědeckofantastickému žánru se několikrát pokusil popřít. Tvrdil, že píše o problémech světa kolem sebe a rekvizit sci-fi používá jen jako výrazového prostředku. Ve své tvorbě využíval prolínání mnoha stylů – grotesku, ironii, surrealismus, sci-fi s filozofickými úvahami o smyslu lidské existence, prvky postmodernismu. Používal i impresionistickou techniku spojování krátkých scén a černý humor. Prvky humoru, včetně černého, důsledně prostupují každý Vonnegutův prozaický obraz, do děje kromě vlastních postav vtahuje i své čtenáře, když režíruje jejich vnímání textu, nutí je opakovat slova, o nichž se domnívá, že je nestačí pro opravdové pochopení přečíst jednou, a ilustruje nebo dokonce přímo nahrazuje slovní

text provokativně naivními kresbami. Jeho vrcholný styl se vyznačuje ironickým nadhledem, autor paroduje postavy a dovádí jednotlivé situace až na hranici absurdity. U Vonneguta nikdy nebyl hlavním smyslem románu příběh, své knihy zaplňoval trochu pravdivými, trochu bizarními postavami, do nichž vtěloval své sny i své pochyby, pohyboval se ve svých románech na tenké hranici mezi fikcí a realitou. Zvláštním prvkem je i to, že sám spisovatel ve svých knihách vystupuje. Jeho hlas promlouvá z většiny jeho děl. Často je to skrze postavu neúspěšného autora sci-fi Kilgora Trouta. Skrze něj vysílá světu své jízlivé postřehy i své existenciální obavy a úzkosti, komentuje samu podstatu vědeckofantastické metody a vyjadřuje se k jejím možnostem a omezením.

V roce 1971 se Vonnegutův syn Mark (autor románu *Expres do ráje*) zmítal ve schizofrenickém kolapsu, o třináct let později se Kurt Vonnegut pokusil o sebevraždu (pokusil se otrávit alkoholem a prášky na spaní), o čemž později píše v několika esejích. Je pravda, že i jeho romány začaly být v této době stále více osobní, s temnými podtóny zoufalství. V roce 1985 spisovatel spolu s Jazzovou sekci sázel stromky v Praze na Kačerově. V listopadu 1999 byl po Vonnegutovi na jeho počest pojmenován asteroid číslo 25399.

Vonnegut se objevil i ve filmech. Sám sebe si zahrál v komedii *Návrat do školy* z roku 1986. V ní si ho najme bohatý Thornton Melon (hraje ho Rodney Dangerfield), aby za něj napsal esej na téma romány Kurta Vonneguta. Když profesor Turner zjistí, že Melon není autorem práce, prohlásí: „*Ať to napsal kdo chce, nemá o Kurtu Vonnegutovi ani tucha.*“ Spisovatel se krátce objevil i ve filmových adaptacích svých románů *Matka noc* (1996, režie Keith Gordon) a *Snídaně šampiónů* (1999, režie Alan Rudolph). Vonnegut krátce účinkuje i v dramatickém dokumentu *American Ruling Class* z roku 2005, kde hraje sám sebe, nebo v holandském vydání dokumentu *BBC D-Day to Berlin. The Allies Journey to Victory* z roku 2005, kde líčí své vzpomínky na bombardování Drážďan.

Na konci ledna 2001 zachvátil horní patro Vonnegutova domu požár. Spisovatel se nadýchal kouřových zplodin a byl převezen do nemocnice, kde se čtyři dny nacházel v kritickém stavu. Přežil, ale jeho osobní archiv byl zničen. Zotavovat se odjel do Northamptonu v Massachusetts.

Kurt Vonnegut zemřel 11. dubna 2007 ve věku 84 let. V nemocnici podlehl těžkým následkům poranění mozku, která utrpěl po pádu ze schodů ve svém bytě na Manhattanu. Po smrti byla jeho památka uctěna na výroční přednášce indianapoliské knihovny McFadden Memorial Lecture. Spisovatel měl pro tuto událost nachystanou řeč, kterou nakonec předčítal jeho syn Mark. Proslov končí slovy: „*Děkuji vám za pozornost. Mizím odsud.*“

Knižně Vonnegut debutoval roku 1952 románem *Mechanické piano*, chmurnou antiutopickou vizí technokratické budoucnosti USA, kde se technika postavila proti zájmům lidí. Kniha je kronikou neúspěšné vzpoury hlavního hrdiny a jeho druhů proti nadvládě strojů a autorovou polemikou se zjednodušeným chápáním technického pokroku jako všeléku na bolest současného světa. Děj se odehrává v blízké budoucnosti. Veškerá výroba je plně automatizována a společnost je racionálně

řízena centrálním počítačem. Lidé žijí v materiálním pohodlí a nemusí čelit žádným problémům. Oloupení o pocit vlastní užitečnosti ale ztrácí sebeúctu i schopnost plnohodnotného kontaktu se svými bližními – po odcizení práce přichází odcizení mezi lidmi. Román překračuje rámec obvyklé science fiction, předkládá celou řadu myšlenkových rébusů a morálních dilemat.

Román *Sirény z Titanu* (1959) představuje nejčistší příklad vědeckofantastické literatury ve Vonnegutově tvorbě. Do hry se zde zapojují jiné civilizace, planety i galaxie, postavám je dána možnost neomezeně se pohybovat v prostoru i čase, v náznacích se realizují různé formy utopie i antiutopie. Přestože román nese veškeré atributy klasické science fiction, zároveň tento žánr mistrně paroduje. Autorův černý humor nabývá na intenzitě a poprvé, nikoli však naposled, se zde lze setkat s novými kompozičními prvky: odstavci složenými ze stručných pádných vět a vypointovanými do tvaru jakýchsi minikapitol.

Matka Noc (1961) vypráví groteskní příběh Howarda Campbella, původem Američana, od dětství však žijícího v Německu, kde ho zastihl nástup nacistů k moci a druhá světová válka. Campbell pro režim pracoval v nacistickém rádiu a po válce mu za to hrozí trest. Ve skutečnosti však pracoval pro Američany jako špion. Zbývá mu to jen dokázat.

Rozpačitou čtenářskou i kritickou odezvu na Vonnegutovy první knihy vystřídala v polovině 60. let ohromná vlna zájmu a popularity, kterou vzbudily romány *Kolíbka* (1963) a *Pánbůh vám požehnej, pane Rosewatere, aneb, Perly sviním* (1965). Během jediného roku se z neznámého autora stala hvězda první velikosti, kterou obdivovaly milióny čtenářů a získala si uznání i oficiální kritiky. Vědeckofantastický román *Kolíbka* vypráví o hazardní hře diktátora na jednom z ostrovů v Karibském moři, jenž se zmocnil vynálezu, jímž lze zmrazit vše živé na zeměkouli. Vypravěč příběhu se chystá napsat knihu o tom, co dělali významní Američané v den svržení první atomové bomby. Při shromažďování materiálu se dozví o jistém vynálezu dr. Felixe Hoenikkera, ledu typu 9, což je látka, která při styku s jakoukoli vlhkostí nechá veškeré molekuly vody zmrznout. Po jeho stopách se dostává až do karibské ostrovní republiky San Lorenzo. Ve svérázném státě, jemuž vládne diktátor „Papá“ Monzano spolu s Hoenikkerovým synem Franklinem, neočekávaně dosáhne vysokého postavení, vzápětí se však stane svědkem apokalyptické katastrofy. V popředí románu stojí otázka po odpovědnosti vědy a vědců za výsledky své práce a zároveň i odpovědnosti každého jedince za osudy všech. Samotný děj příběhu však naznačuje, že si autor o odezvě na varování nedělá velké iluze.

S příběhem *Pánbůh vám požehnej, pane Rosewatere* přichází autorův fiktivní dvojník Kilgore Trout. Ten získá bláznivého milionářského fanouška Rosewatera pro vytvoření pohostinného „lidského“ střediska. Filantropický milionář chce sám sebe i ostatní učit mít rád lidi, kteří jsou neužiteční, nepřitažliví, prostě společností odmítnutí a zapomenutí. Jevištní ztvárnění tohoto románu

zařadilo v roce 1982 do svého repertoáru brněnské Divadlo Husa na provázku. Adaptaci s názvem *Dobry den pane Rosewater* zhlédl i sám Vonnegut. Po představení následovala beseda s diváky.

Vítejte v opičárně (1968) je soubor povídek, které byly napsány v 50. a 60. letech. Humornou formou jsou zde zobrazeny absurdity a složitosti lidské existence, touha po lepším životě i sny o rovnosti. Povídky jsou napsané s humorem a značným rozhledem.

V roce 1969 vyšel patrně nejlepší Vonnegutův román *Jatka č. 5, aneb, Křížová výprava dětí*. V jednom z rozhovorů Vonnegut udává, že tento román byl jeho osobním pokusem vyrovnat se s otřesným zážitkem kobercových náletů na Drážďany koncem 2. světové války, který prožil jako americký válečný zajatec. Až po vydání knihy se prý autor začal cítit šťastný. *Křížovou výpravou dětí* nazývá autor působení své generace ve druhé světové válce a nijak neskrývá svůj odpor k této misi. Ve vědeckofantastickém románu autor konfrontuje vlastní zážitky z německého zajetí, banální životní příběh zbohatlého optika ve městě Illiu, směšné epizody Kilgora Trouta (spisovatele, který „*neuměl psát, ale nápady měl dobré*“) a fantastické vize z planety Tralfamador, jejíž obyvatelé disponují „*odlišným pojetím času*“. Hlavní hrdina románu, Gilly Pilgrim, pendluje v čase a na svůj vlastní život má tak malý vliv, že ani netuší, v jakém okamžiku svého života se tu kterou minutu ocitne. Před dlouhým časem byl coby válečný zajatec svědkem zkázonosného bombardování německého města Drážďan a zůstal naživu, aby o tom vyprávěl. Kniha je strukturována do krátkých epizod a do jednotlivých kapitol je vloženo vyprávění o vzniku samotné knihy. Také Vonnegut se mihne v knize jako řadový voják (v potupné situaci při střevních potížích na latríně) a svůj krátký vstup na scénu nijak neskrývá: „*Byl jsem to já. Já to byl. Já, autor téhle knížky.*“ Spolu s Troutem tu autor jiskří vtipnými myšlenkami a na pozadí ohňostroje nápadů se chmurně rýsují realisticky zachycené obrazy veliké lidské bídy. Vše spojeno dohromady vytváří jakousi bizarní černou grotesku popisující s neuvěřitelnou pravdivostí hrůzu a šílenství války. Román otřásl lidmi, kteří se pokoušeli porozumět válce ve Vietnamu. V té době byla kniha v USA zakazována. Kombinace černého humoru a přisprostlých formulací některým vadila natolik, že knihu pálili a vymítali ze školních knihoven. Vonnegut s ironií sobě vlastní obhajoval, že větu „*Slez z cesty, ty pošahanej zmrde!*“ nemá na svědomí on, ale americký protitankový kulometčík. Z *Jatek č. 5* pochází také známé rčení „*Tak to chodí*“, které Vonnegut používal, když vyprávěl o smrti. Rčení se stalo sloganem odpůrců války ve Vietnamu v 60. letech 20. století. Kniha vyšla v řadě zahraničních překladů a její filmový přepis, z něhož byla část natočena v Praze, získal na festivalu v Cannes cenu poroty.

Vonnegut je také autorem divadelních her. V češtině byla vydána hra *Všechno nejlepší, Wando June* (1970), spisovatel ji přepsal z původní hry *Penelope* (1960). V Čechách ji v roce 1980 uvedlo Divadlo Jiřího Wolкера v Praze.

Vonnegutova charakteristická jízlivá kritika technokratické a antropocentrické moderní společnosti ve formě antiutopie se objevuje i v románu *Snídaně šampiónů* (1973), v němž autor jako

černý humorista napadá společenská tabu. Román vypráví o špatném vlivu jedné knihy stárnoucího spisovatele vědeckofantastické literatury Kilgora Trouta na majitele autosalónu Dwayna Hoovera, který pod dojmem toho, že on je jedinou bytostí se svobodnou vůlí, přijde nakonec o rozum. Vonnegut v tomto díle experimentuje – v příběhu, doprovázeném autorovými ilustracemi, se kříží sci-fi se současnou realitou, objevují se tu navzájem nesouvisející pasáže a se svými komentáři do něj vstupuje i sám autor (který komunikuje s postavou Kilgora Trouta). Spisovatel se v románu vypořádává s různými neduhy současné Ameriky: s válkou ve Vietnamu, narkomanií, nacionalismem, rasismem, kriminalitou, komercializací umění, sexuální revolucí, pornografií aj. Tato kniha se stala jednou z Vonnegutových nejprodávanějších knih.

Vonnegutův antiutopický románový příběh o zániku civilizace *Groteska, aneb, Už nikdy sami* (1976) je černou satirou, odehrávající se ve zcela zdevastovaném New Yorku. Kniha má působivý prolog inspirovaný většinou smutnými událostmi v rodině Vonnegutových. Silbur Swain, vladař nad zpustošeným a vylidněným New Yorkem a bývalý prezident Spojených států, ve vzpomínkách líčí nejen svůj pád, ale i katastrofální vývoj nemocemi a chaosem postižené Ameriky. Základním tématem příběhu je trauma osamělosti ve světě, kde lidé „*nepatří už nikam*“ a ztrácejí pro sebe na zajímavosti, protože se stali „*zaměnitelnými součástkami amerického stroje*“. Rozpad a odcizení ve víru krizí a válek postihují celou rodinu, příbuzenstvo, ba komunitu, a stávají se čímsi všeobecným a neodvratným. Jiří Gojda v doslovu k této knížce vysvětluje, že „*základním tématem Grotesky je konfrontace sobectví, omezeného individualismu, odcizených vztahů s láskou, kolektivismem, spoluprací a pospolitostí.*“

Kriminálník (1979) připomene Vonnegutův ranější román *Matka noc*. Protagonisty obou děl jsou prostí a jistě užiteční pěšáci, kteří však mohou být kdykoli obětováni ve velké šachové hře dějin. Osobní rejstřík „*kriminálního*“ Waltera Starbucka je bohatě poznamenán dějinnými, či prostě jen politickými haváriemi od krize třicátých let po Watergate.

Vonnegutův nejčernější román *Ostroočko* (1982) pojednává o člověku, který v dětství nešťastnou náhodou zastřelil těhotnou ženu a v pozdějším životě se k této tragické události (a fatálnímu provinění) musel chtě nechtě neustále vracet. V podtextu dojímavého příběhu je skryta moralita o tom, jak je někdy těžké zachovat si lidskost i v těch nejvšednějších situacích a jak je nutné se o to den co den snažit.

Děj románu *Galapágy* (1985) je koncipován jako historický román, který čtou naši potomci o milión let později. Je variací na klasické téma Noemovy archy: lidstvo téměř zanikne, zachrání se jen několik jedinců a těm je souzeno stát se prarodiči dalších pokolení. Na ostrůvku Santa Rosalia se ocitne izolovaná skupina lidí. Původně se zde měli shromáždit jen ti nejlepší zástupci elity lidstva, oproti předpokladu zde však ztroskotá pozoruhodná směsice: jeden přihlouplý opilec, učitelka biologie, depresivní Japonka, nesoucí ve svých genech dědictví Hirošimy, slepá dcera milionáře a šest

negramotných příslušnic téměř vymřelého kmene pralesních Indiánů. S typickým vonnegutovským černým humorem je vysvětleno, co k tomu vedlo i co následuje. Děj románu, jehož kulisami jsou cynismus, iracionalita, ironie a absurdita, Vonnegut spřádá jakoby od konce a domýšlí, jak se co mohlo seběhnout. Ukazuje na vše, co je smutné a bláznivě pokřivené, i na to, co stojí za záchranu. Jak je zřejmé, v průběhu milionu let se toho zase tak moc nestalo.

Modrovous (1987) je fiktivní autobiografie Rabo Karabekiana, jednookého malíře a válečného veterána, který do dějin amerického umění vstoupil coby poznámka pod čarou a jehož prostřednictvím se Kurt Vonnegut zamýšlí nad některými groteskními jevy v americké společnosti dvacátého století.

Román *Hokus pokus* (1990) pochází z novějšího období autorovy tvorby, tematicky se v něm Vonnegut vrací k Vietnamskému syndromu. Je to příběh Eugena Debs Hartkeho, nejprve vojáka z povolání, poté profesora z nouze a nakonec věznitele i vězně z nezbytí. Příběh hodného chlapce, kterého osud nemilosrdně protáhne všemi stokami života. Bývalý profesionální voják a vietnamský veterán Eugene Debs Hartke je jednou z typicky vonnegutovských postav, které se řečeno slovy hlavního hrdiny *Sirén z Titanu* „staly obětí řady náhod – jako my všichni“. Na pozadí jeho životních útrap, které sleduje až do nepříliš vábné budoucnosti, rozehrává autor kolotoč absurdních nápadů a pichlavých poznámek o lidské civilizaci i o lidech samých. Vonnegut nezapomněl ani na své charakteristické stylové experimenty: román je opět členěn do mozaiky krátkých útržků, jeho vypravěč nesoustavně, leč velevýznamně zachází s velkými písmeny a také nevěří číslovkám, a proto je vypisuje slovy i tam, kde by to čtenář ani trochu nečekal. Ve stejném roce jako *Hokus pokus* vyšel i Vonnegutův povídkový soubor *Osudy horší než smrt* (1990), který je opět autobiografickou koláží.

V roce 1997 vydal Kurt Vonnegut román *Časotřesení*. Napsal ho již dříve, ale nebyl s ním spokojen, tak jej uložil do šuplíku. Hrdinou je Kilgore Trout, spisovatel vědeckofantastických povídek. 13. února 2001 se vesmír z neznámého důvodu smrštil a opět roztáhl. Výsledkem tohoto vesmírného škytnutí byl časový posun, jenž během zlomku sekundy vrátil na Zemi vše o deset let nazpět, do 17. února 1991. Lidé si tedy museli nedobrovolně opět projít vším, dobrým i zlým, čím si v právě uplynulém desetiletí již jednou prošli. Kniha obsahuje i fragmenty autorova životopisu. Jeden recenzent knihu označil jako „tápání pozoruhodně lidského člověka“.

Kniha *Tabatěrka z Bagomba* (1999) je jakýmsi ohlédnutím do minulosti. Obsahuje doposud knižně nepublikované povídky z raného autorova období, tj. zhruba z 50. let. Ty koncem devadesátých let v archivech posbíral Vonnegutův přítel, literární vědec Peter Reed, který také knihu opatřil kritickou předmluvou. Sbíрка obsahuje povídky, v nichž se odrážejí Vonnegutovy zkušenosti z druhé světové války. Řada povídek, v nichž lze nalézt značně štiplavý humor, nabízí fascinující pohled na postoje a předsudky Američanů v padesátých letech. Ve stejném roce vyšla povídková kniha *Pánbůh vám požehnej, doktore Kevorkiane* (1999), v níž se Vonnegut zabývá morálními otázkami. Název knihy odkazuje na kontroverzního zastávce asistovaných sebevražd Jacka Kevorkiana.

V autobiografické koláži *Květná neděle* (2004) se Vonnegut ohlíží za lety své spisovatelské kariéry, za svými kolegy z literární branže, za žijícími i zesnulými přáteli. To vše koření svým typickým černým humorem, jenž mu umožňuje psát jedním dechem o náboženství, sexuální revoluci i vzpomínkách na válku, aniž by pobuřoval více, než je bezprostředně nutné.

Vonnegutův *Muž bez vlasti*, vydaný v roce 2005, se záhy stal bestsellerem. Od dosavadních Vonnegutových knih se tato v mnohém liší, protože nejde o beletrii, ale o krátké vzpomínky a úvahy. Jsou zde zveřejněny i některé eseje, v nichž se autor zaměřoval na všemožné náměty, od současné americké politiky po popisy jednoduchých témat jako třeba cesty na poštu. Vonnegut se svým ostrým zrakem a stručnými, přesnými komentáři je ale stále týž. Někdy zní sarkasticky, někdy nostalgicky, někdy téměř rezignovaně.

V dubnu 2008 byla Vonnegutovi posmrtně vydána kniha *Armagedon*. Obsahuje doposud nevydané povídky a také dopis, který Vonnegut napsal své rodině, když padl během 2. světové války do zajetí. Jsou v ní i autorovy kresby a pár proslovů. Předmluvu ke knize napsal Vonnegutův syn Mark.

Ač bývá Kurt Vonnegut řazen do žánru science fiction, patří mezi těch několik autorů, kteří svým dílem i významem daleko přesahují jeho hranice. Dnes je považován za jednoho z velikánů současné americké literatury. Měl dar chytře a zároveň humorně, se smysluplným vzkazem pro celý svět, vyprávět příběhy, které se čtou dodnes a které se budou číst i za sto let. „*Jsme, co předstíráme, že jsme, a proto si opatrně vybírejme, co chceme předstírat,*“ jak by poznamenal Kurt Vonnegut. Do této společenské hry spisovatel zahrnul jistě i sám sebe, a pokud lze soudit z ohlasu jeho knih, nevedlo se mu v ní nijak zle.

(Zpracovala: Jana Bednářová)